Пры стале агнявым

БІБЛІЯТЭКА
Беларускага літаратурнага аб’яднання
“БЕЛАВЕЖА”

Серыя заснавана ў 1990 г.

Кніга сто дванаццатая

Ян Чыквін

Пры сталe агнявым

БЛА “БЕЛАВЕЖА”
Беласток 2021

***

Лодка і вёслы. Цвітуць берагі.
Пясочак сыплецца з жмені,
Як побыту нашага час дарагі.

Навокал струменны і творчы дух.
Плывём ці нясе нас цячэнне?
Як цела жывое, варушыцца струг.

Яснасць балючая б’е з глыбіні.
Вечнасць так свеціць ці толькі імгненне?
Мы – у жыцця пры стале агнявым.

Лёс даў вось шчасце моўчкі глядзець
Нашым мокра-чорным ценям,
Як вёслы бясследна бягуць па вадзе.

27.04.1985

НАПАСЛЯ

А гаварыць і не было ужо аб чым...
Скасілі траву, ссушылі ахвярна –
Каб дзень не прапаў ім намарна,
Яшчэ напіліся крынічнай вады,
Цялеснасць абмылі ды ўсякую парнасць...
А што казаць, калі зноў толькі боль і шчым.

Ішлі па шасцівых сваіх аблогах
Мужчыны, а з боку, ў іх ценю, жанчына –
З вялікага жалю й прадоння вачыма,
Нядрэмнай красы, даражэй дарагога –
Глядзелі ўдаль, дзе таксама йшлі трое…
Маўчалі – бо што сказаць ім пра тое!?

Па залатым ішлі сячэнні дня,
Адтуль, дзе сонца хавалася ў мурогі.
Ніякіх сцежак, нават следу ад дарогі
Туды, дзе харашынь плыла,
Якой вачыма не абняць...
Яна – у ценю іх уся. Як напасля...
Але сказаць так не сказалі анічога.

***

Дрэва, якое не мусіць хадзіць,
Дрэва, якое не мусіць смяяцца,
І хоць ад болю яму не ўцячы
І ад смерці не адцурацца –
Бярэ ў абдымкі сонца яно
і, каб жыць, п’е
жыватворны агонь.

***

Акно глядзіць на вуліцу, ў мігценне светлаты.
З сявенькай сонца за спіной ідзе сyяты.
І ты з’явілася адтуль, як стражнік кнігі кніг.
Пра вечнае жыццё чытаеш мне услых
І пра масты туды гаворыш у працяг.

А вечнасць вечна пазірае у маё акно
І бачыць ўсё наноў, ўсё тое, што было –
Як пры стале сядзім святочнага жыцця
І бачым вечнасці адзін і той жа міг.

***

– Чаму я жыццю нярады?
– Чаму я такі нешчаслівы? –
Пытаю бліжэйшае Праўды.

Яна, як заўжды, баязліва
Цукерку суне ды разам фігу –
Вось і ўся яе мудрая кніга.

“Слодыч жыцця, а ці кукіш –
Сам выбраў...”, – не мовячы кажа.

Калі ж ужо выбраў,
Праўду сказаць той Праўды не змусіш:
Маўчыць, як бы зубы ёй выбіў!
Ці ўкінуў у рот кошык рыбы.

У БЕЛЬСКУ

Маці Божая раніцай нябёснай,
Светла ўсхваляванай, нечым устрывожанай,
Выйшла з царквы Святое Пакровы
І безыменнай сцежкай па-над ровам,
Калдобістай і яшчэ бязлюднай, роснай,
Ішла ў касцёл Міласэрнасці Божай,
Каб там паслухаць малітвы тварэнне
Ды зноў у свой дом ісці па карэннях,
Якое паспела на слядах Святое Дзевы
Прарасці жывымі парасткамі дрэваў.

І дасюль вандруе Маці Божая з Пакровам
Між святой царквою і блізкім касцёлам.

ВАКЗАЛ

Скрынка вакзала з хвалістым дахам,
Як цацка вялікага Магога,
Падымаецца нялётным птахам
Над жалезнаю дарогай...

Гул ішоў штодзённых прыліваў:
Карціны плылі дзявочых макаў.
Здавалася, нехта з прыезджых клікаў
Мяне – і як бы смяяўся і плакаў...

Я і дагэтуль стаю ля брамы
Вакзала таго, які ўжо не бачыць,
Не чуе і не махае рукамі
На развітанне ці з падзякай за ўдзячнасць...

Цяпер там лахмоцце спакою
І безнадзейная лірыка стомы.
А між рэек – палын з палынёю
Стаяць, да семафораў падобныя.

***

Я ведаю мала, ледзь-ледзь –
І ўсё як бы з першай старонкі жыцця.
А ёсць жа напэўна нейкі працяг…
Яго, аднак, не даецца займець.

Прабач за ўсё, як можаш, мне:
Якім я ёсць – я не такі:
На паверхні – як вір ракі,
А папраўдзе – камень на дне...

Дык што там, мілая, ў цябе, ўгары?
Якая сцішанасць душы рассвятляе вонкі?
О, каб можна мне ўсплыць з тае вады
І перабрацца на нязнаную старонку.

***

Вечар люляе сваю цішыню,
Сіні змрок, кудзелю надзеі,
З якой ён прадзе свае спадзевы
І ловіць ў палёце ластавак спамінаў.

У зарыве пагаслага, далёкага агню
Кащ***у*** атаву жураўліным клінам.
Так хараша між зор вачам і ўвушшу!
Так лёгка йсці між траў з касою адзвінелай!

Дзе правы бок жыцця, а дзе бок левы,
Каню ўсё роўна. Ён – тупае дахаты.
І я за ім, наступаючы яму на пяткі.
Ён ў зямлю загледжаны, а я – ў нябесныя залевы.

СОН

Па горадзе навобмацкі іду:
Якое даўкае ўтрапенне!
Здаецца, ў прыгаршчах нясу ваду
Напаіць пасохлае каменне.

А навокал людзі спяць,
Ці ляжаць забітымі?
Мне не ведаць і не знаць,
І шапчу малітву я.

Не каменне бачу пад нагамі, а пясок,
Не ваду нясу, а попел.
Сам сябе не пазнаю –
Хто ён і адкуль той хлопец?

Бачу – людзі ўсе ўстаюць,
Жыць спяшаюцца нанова
І паціху зноў пяюць
Матчынае слова.

***

Я прыйшоў ў гэты свет невядома якою дарогай,
З нязнаным мне планам жыцця, бы сляпы і глухі,
Без меры ўчынкаў сваіх і без вагі –
А ці напэўна такі быў замысел Бога?

Канчаюцца беды мае і трывогі.
Памылкі ўсе сталіся нечаканым лёсам маім.
І нічога нельга паправіць ні ўверсе, ні на зямлі –
А ці напэўна так было тое задумана Богам?

Мне дадзена бачыць няшмат, але многа
Красы чалавечай, шчадротаў душы...
Хоць самотны я быў – множыў дабро,
Прыгажосць... і, мабыць, грашыў –
Бо такія маглі быць намеры Бога!?

***

Ізноў на свеце кіпень сварны
І карацей зноў дзень за днём.
Жыццё – бы той цягнік таварны,
Які бяжыць парожні часу наўздагон.

І я, і я у гэтым вінаваты –
Калі народ крычаў: “Яго распні!”,
Відаць, стаяў я на баку Варавы,
Распятага пакінуўшы адным.

Ізноў каторы год за годам хмарны –
І я таксама ў гэтым вінаваты,
Што той цягнік бяжыць намарна –
Пусты, прывідны і растратны.

***

Як вясна зацвіце,
Прыходзіць айцец
І з барады скідае пажухлае лісце.

Хто ж гэта ён,
Прыбраўшыся ў клён,
Шукае сцежку, каб выйсці,
І блукае сярод дрэў і раслін?

Айцец хоча ўсё ведаць:
Ці тут застаўся такі сам адзін,
Ці ўнукамі – продкам іх, дзедам –
Усё шчэ ідзе ён па родным свеце?

***

Хаджу пад сінім небам
Па зялёным лузе дня
У прасторы залатога лета
Без пачатку і без дна.

Хараство само сабой апета
Да сваіх глыбіняў –
І вадой, і песняй,
Спевам срэбным ручая,
Што бяжыць далінай
Між вандроўнага трысця.

Свеціцца і гасне
Радасцю чаканне,
Голас той, што мяне заве.

Мілатой, як праслам,
Мы з табой павязаны,
Як краса з тугою у траве.

Александр Иванов, *Славасловие пастухов* (1855 г.)

***

Сярод магіл, адзетых у бетон,
І поўнач ёсць і поўны дзень гадзін,
Калі сам Бог сюды сыходзіць сам, адзін
І мёртвым свой кладзе зямны паклон.

Мая мама і тата мой,
Злучыўшы целы свае з целам зямлі,
Глядзяць, як зноў па сцежцы зямной
Ідуць яны – як ішлі маладымі калісь...

Магілы прыкрыты плітою наглуха.
І мы не бачым з'яўлення Яго, ні іх –

Малітву сказаўшы, сабраўшыся з духам,
З сабою нясём домысел толькі і слых.

***

Тым, хто ранкам п’е гарбату,
За чытаннем беглым кнігі,
Час бяжыць па цыферблаце,
Як дзіця шчаслівае.

За вакном юначы вецер
Гаворыць былінна:
“З вамі я хацеў бы з'есці,
Але не тыя няспелыя слівы...”

Свет ў кнізе балаганны:
Смех дарослых, плачуць дзеці.
“Ах, на што душою п’еце
З тою гаркатою чысты ранак?

І жыццё імчыцца мігам –
У мінулым хутка ўсе патонем
І заціхне шчабятлівасць кнігі...
Дык куды дарогу вашу цягнуць коні?”

***

Восень рыжую кашулю
На кусты накінула рабіны –
На шчаслівых і бядуляў,
Вінаватых і нявінных.

Восень на мае ўзлезла рукі,
І паўзе як па сваіх ужо галінах,
І на іх яна і піша і друкуе
Нешта ж неразборлівае почыркам ялінак.

Восень, ах, душа ў цябе паэта!
Хоць на ўсё яшчэ мае рукі здольныя, восень:
Яны – два мае анёлы светлыя,
Што жыццё трымаюць, якое мне засталося.

ПЛАЧ

Крываногая дарога
Ад зямлі да высяў
Перапоўнена трывогай.

І ўзбочная драбіна,
Па якой ўздымаўся Якаў, –
То з’яўляецца, то гіне...

Так Эдэм прысніўся,
У якім Бог плакаў.

***

А мы ўжо й не крычым –
Гаворыць вялікая марнасць,
І ўслых бязмоўна маўчым:
бо
Кнігі не тыя ў кнігарні,
На сцэне не тыя героі
І на іконах не тыя трое...

***

У Беластоку колькі доўгіх дзён не быў,
А прыехаў – як бы увайшоў на чужы падворак:
Замест аблокаў горка-млосны дым
Ідэй атрутных і з’едлівых гаворак.

Сябры даўно раз’ехаліся хто куды –
Адны памерлі, іншыя ўжо ў краіне неграў,
А мне, каб жыць, гавораць, набяры у рот вады,
Таму што гаварыць табе, кажуць, нельга...

Не святкуйце перамогу нада мною, персы:
Не ўсе загінулі бо абаронцы Тэрмапілаў!
Не Герастраты апошнія прысуды вершаць,
Хоць вы ім служыце, дугой сагнуўшы спіны.

***

Дзеці любяць жыццё да слёз.
І чысціня жыцця іхняя ў поўні,
Як бы кожнае з іх – Хрыстос!
І кожнае крылатамоўнае!

Але свет не хоча такой душы
І заб’е яе на парозе дома,
Будзь яна нават светам з вяршынь
Або сама для сябе яшчэ невядомай.

***

А ў лесе, далёка за лесам,
дзе спіць неасвоены Камень,
у шчасным сабе Дараганаве
трава паўсюль заблакітнела
і людзі не адрозніваюць
нябёсных высяў ад зямелькі.

У сваёй штодзённай вандроўцы
па спаконных сцяжынах
заходзяць яны за свае аблокі
і там шукаюць ўсё тое адзінае,
чаго не мелі, чаго не згубілі.

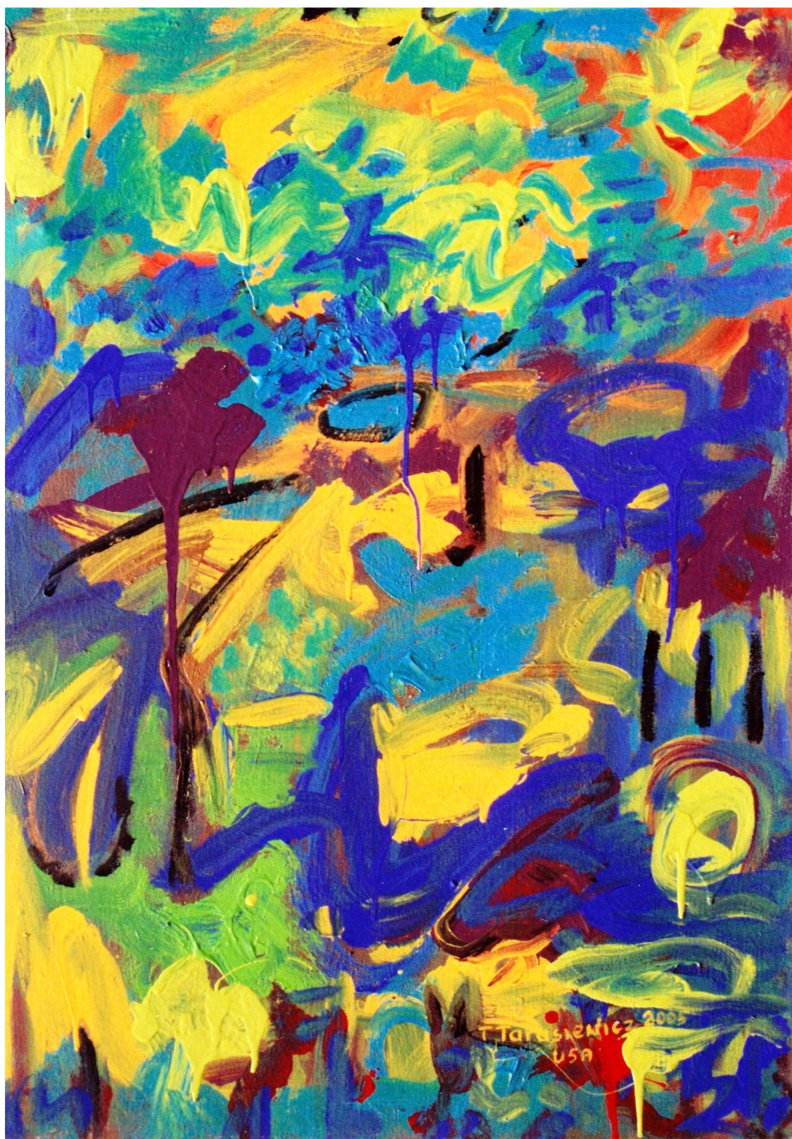
Ды ўсё ідучы па сініх высях,
няўпэнены, дзе ж іхняе поле,
сыходзяць неспадзявана дадому
з другога боку ўваходу
ў сваю вечную долю.

***

Кастрычнік шукае мая –
Радня разбрылася па свеце:
хто злёг у зямлю, хто ў высях лятае,
хто не помніць, як ён завецца.

Шукае кастрычнік траўня,
каб раз адзін з ім сустрэцца,
тым маладым вечна й спраўным,
хто луг зялёны сцеле над рэчкай.

Кастрычнік траўня шукае –
і каб злавіць яго хоць дзе вачыма,
то майскім цяплом дні абмаіць,
то расставіць сецьпавуціння.

Тамара Тарасевіч, *Амерыканскі пейзаж*

***

Туга, трывожная туга,
туга-мяцеліца,
то набяжыць з крыкамі “ура!”,
то мяккай ласкай сцелецца,
займае ўсе куткі дабра
і ўжо нічога і нідзе майго няма.
Аж не верыцца!

І раптам сонца уварвецца
прасветлай завірухай...

Спраўляйся толькі з духам –
так хочацца ізноўку жыць,
дабро рабіць, любіць, тужыць,
не быць ніколі марным пухам.

А дні і месяцы ляцяць…
Цябе няма ніколі дома,
ты – ў цэнтрусе жыцця!
А я – увесь адна трывога,
пасумус і туга
па шчасці невядомым...

Ах, мілая мая! Ага!

***

Даўнія беды ноч перабірае на пальцах
то правай, то левай рукі
ды, перабраўшы, ізноў адпачатку
цягнецца той яе перагук-
пералік, і мне няраз ізноў здаецца,
што ноч паўтарае закляцце,
каб зняць Хрыста з распяцця...

А я побач – маўклівы, без рук
і бы стражнік які, стаю даастатка,
а між намі праходзяць вякі...

Ноч-ноч, адпусці мяне,
свайго вінаваўцу,
на бераг ракі.

НАШАЕ ЖЫЦЦЁ

О, як незваротна яно!
Ды ўсё незваротней!

Куды мы бяжым
І ад чаго тыя ўцёкі?

З якіхападаем вышыняў,
Да якіх імкнемся аблокаў?

Часцей і часцей немагчыма
Вярнуцца назад ці выйсці паперад.

І кожны дзень на белы свет
Глядзім апошнімі вачыма.

Якую крохкасць мы
Ў сабе саміх калышам?!.
І што ў нас – жыццё, Яно?..

Як бы з разбітага начыння
Пад ногі выліваецца віно...

***

Упусцім дождж на поле
І скажам сонцу, каб грэла.
А потым дамо сабе волю
Для думак, сэрца і цела.

А потым з’явяцца ў свеце
З чыстай свабоды і мараў
Нашы вялікія дзеці
І вецер народзяць з хмараў.

І ўзяўшы буру ў абдымкі,
І шчасце сваё адчуўшы,
Будзем жыць без стрымаў,
Як недзе жывуць нашыя душы.

***

Круглаярая дзявоха,
закрынічанае шчасце,
шчыраўсмешная самохаць,
я хачу цябе ўкрасці.

Я люблю з табою месяц –
поўня любіць нашы сплеценыя цені,
калыхлівыя іх пешчы,
быццам спевы клёна з вішняй.

Ноч няўцямна нам зайздросціць,
працірае вочы –
але нам не трэба лішні,
мы на свяце нашай прыгажосці.

***

Як дзеці раздзетыя, кусалі губы
І клалі цалункі на святыя месцы,
І шукалі прагна свае згубы,
Аж стамлёныя гаслі рытмы пешчаў.

О, якое гэта чарадзейства!
Якая пругкасць неназвалін,
Калі ад ног праз сэрца да міндалін
Плылі бязвольным рухам анапеста.

А збоку глядзела люстэрка крыніцы.
Цяпер жа, паспакайнеўшы, яно ўспамінала,
Як тых двое прыйшло жыццём наталіцца
І, напіўшыся ўволю, пазасыналі.

І ляжалі, як пасля бою штандары.

***

Сее восень асеннюю сейву.
І злятае з нябёс вышыня.
Бы нежывыя, паадзінокія дрэвы
З ветрам імкнуць ў неспакметную даль.

Дождж ідзе, як гурт пілігрымаў,
З малітвай на вуснах за супакой –
І зноў расставанне, і болей ўспамінаў,
І спавіваецца сэрца халоднай тугой.

О павідокі светлай краіны,
Вы не раз ратавалі мяне!
І вобраз ваш льецца цёплым праменнем
У душу маю, як ціхі лек-напамін –

Магчыма, адтуль, дзе свет для вачэй закрыты,
Адкуль, мабыць, сам Вышні глядзіць на нас
Праз шыбу імглы, якой ахутаны мы.

***

Вы зусім маладыя, яшчэ як дзеці,
Ды адно да другога вас цягне штосьці
Неўсвядомленае, і вы к сабе ідзеце –
У імя Дабра, Праўды і Прыгажосці.

Вы ўдваіх у спелым жыце ляжыце,
Вам паўната дадзена шчасця гэтага.
І краса ваша стаіць у зеніце –
У імя Сонца, Вады і Паветра.

За вамі слаўная гісторыя народа
І будучыня глядзіць вашымі вачыма.
І вы трымаеце яе ў сваіх далонях –
У імя Мовы-народа і Маці-айчыны.

Тое стаецца не для святочных дзеяў,
Не на паказ, а для дарагой і дарагога,
Якія жывуць Даверам і Любоўю-Надзеяй –
У імя Айца і Сына, і Духа Святога!

***

Пад небам айчыны вялікай
між Прыродай і Богам
стаю амаль цалкам бязлікі
на канцы чалавечай дарогі...

І Жыццё здаецца адзіным удыхам,
і выдыхам нейкай адзінай трывогі.

***

Вясну прадаюць жанчыны –
ні то цёплых кветаў букеты,
ні то сланечнікі твараў сваіх.
Яны жыва-моўчкі спяваюць вачыма
і пахучыя ткуць андрамеды малітв.

У халадку праставатым сонца нямее,
свежа-цёплая благадаць ад зямлі...
А яны прадаюць і п’янеюць,
робяць тое, што ад маленства ўмеюць –
дораць сваю дабрыню, прыгажосць і мазалі.
І сум нятленны вісіць павуціннем над светам.

Чаго я чакаю, калі ўсё вядома:
і тут найвыразней гавораць без мовы...

Скверам п’яніцаў гурт, бы сівых аблокаў,
згубіўшы назвы паспалітых рэчаў,
плыве эскадрыляй да сівенькіх мадонаў.
І бязвокія вокны вачэй іх глядзяць
у сустрэтыя вокны,
дзе яшчэ цепліцца іхняя вечнасць.

І ў кожным жыцці тут нейкае б’ецца,
Ідзе нешта святое адусюль напаверх,

такія даверліва-чыстыя душы тыя і сэрцы –
каб не той, згорнуты ў жаль, які рэхам
аднекуль нясецца, ні то плач, ні то смех.

***

О, як няшчадна падзеі ляцяць,
вяжучы нашыя дні ў снапы гадоў!
А мы з табой на дарозе жыцця
яшчэ ж не сустрэлі адзін аднаго,
каб разам – шчаслівым – маўчаць.

Як, якою дарогай ідзём,
якою сцяжынаю-следам?..

О, як прыгожа вечна ісці па прамой
да вышыняў нябёсных, да мэтаў зямных,
як той Дантэ ці Адысей-нястомны Уліс!
І бачыць усё і ведаць напэўна,
што нас не чакае нідзе перадых,
ні ў часе злічальным, ні дзе вечнасці міг.

А кім ты была да свайго нараджэння?..
Калі, калі ж стрэнемся на сваім вяку?
І выйдзем насустрач у целах якіх?
....
Не, не ўсё дазваляе выявіць мова.
Яна – што ў рукі схапіць раку.

НАДСЛОЎЕ

І дзень – ледзь-ледзь...
і ноч не можа не смылець...

Баляць бальніцы, эпікрызы
Свае баляць і чужаніцы

Шчыміць мінулае і далягляды
Якіх даўно няма, якіх не будзе

Пякуць календары і даты
Баляць законы і загады

Баляць мас-медыі, наблісты
І апладысменты ім і свісты

Баляць ўсе веды і няўменні
Пра лёс шчаслівы як шчымяць трызненні

Баляць няздзейсненыя планы
Баляць пройгрышы дзяржавы

Баляць раскладзеныя карты
Тэатры, гульні, крыкі малпаў

Баляць псалмы і оды, і малітвы
Да крохкае радзімы, Беларусі-Літвы...

Стаю адкрыты перад светам і святымі
ачысце мя Словамі і Знакамі сваімі
каб мог зысці я, рушыць з таго месца
дзе боль баліць болем ўсё балесней.

***

Я быў з травы і плюскату вады
і з першых безыменных подыхаў вясны,
і з мройных напеваў, і сноў маладых.
За мною беглі мае сляды.

Вясною быў я вязам-сасною,
трымаў вянцы над маладою хатай,
калі яна ў сукенцы махраватай
паілася напоем сырадою.

На паплавах я быў чмяліным духам,
трымаў крыніцы, бы свае далоні,
да гэтых рук ішлі павольна коні
і зноў ад іх жыццё хадзіла кругам.

Я быў світанкам пачуцця і долі,
і цвіў, і поўз ў святло святое,
дзе полымя жыцця зялёнае
радніла танец-музыку і слова з полем.

А сонца бачыла ў праменнях славы,
як хлопчык па калена ў травах
бяжыць захоплены вясною
і ловіць матыля, які ў той час і быў жа мною.

***

люблю цёплы цень
як хрызантэміць вецер
а ўсцяж цішыні бяроз
леніцца дзень-маладзік
як на бераг ракі
выходзяць рыбіны дзеці
і з лугавых каберцаў
збіраюць сонца ў радно

а наводдаль армія жыта
ўзброена вольнаю воляй
аднадушных наймітаў
ідзе незаўважна полем
памыўшы ногі ў вадзіцы,
каб узяць у палон краявіды
і хваласпеў наваколля –
і хлебам няжытніх насыціць

***

Нібыта летні вецер, нібы вечар,
Нібыта сум утойны, нібы радасць –
Адзін на беразе, я кветкамі уквечан,
І мяне сястрычкі вучаць падаць.

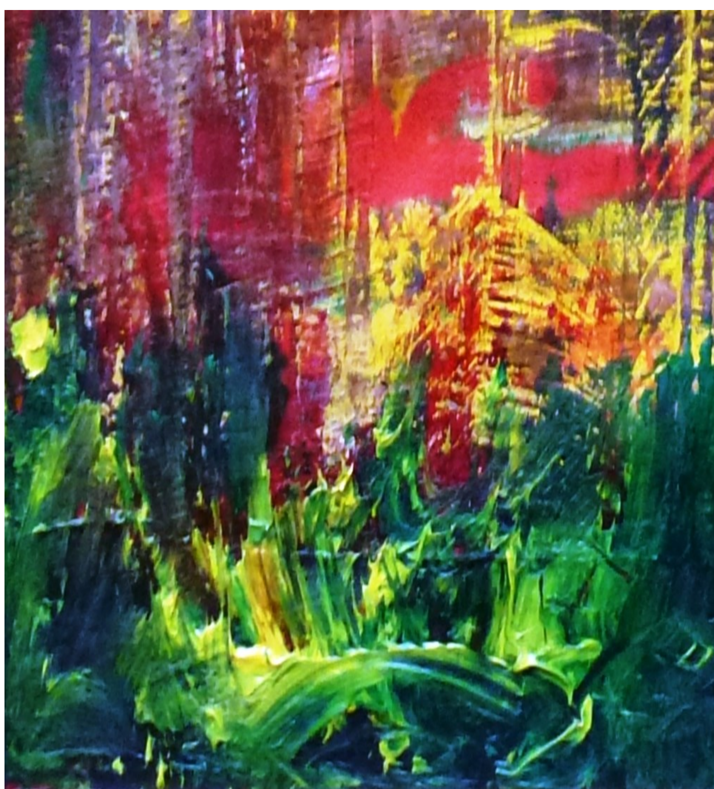
І мама кажа: “А зямля, глядзі, як чалавеку блізка.
Яна для ўсіх нас як пярына тая!
Ад падзення станеш дужы, будзеш як паніска,
І жыць з табой камусьці – адна радасць залатая!”

Быццам успаміны, быццам птушак пералёты,
Быццам мёду прысмак, быццам чханне ад махоркі –
“Я хачу на саначках спусціцца з горкі,
І ніхто каб не шукаў мяне ў сумётах”...

Нібыта перапёлкі плач, як бы йдзе квактуха,
Як бы я стары, быццам я – дзіця без мамы,
Быццам сіла лета, як бы поўня духу,
Нібыта цягне ўвысь – і безнадзейна падаеш у травы.

Нібыта неба нізка. Рукі цягнеш, а яно – высока,
І ветрыка накцюрн – бы агонь гарача-сіні
Ў далонях я нясу, як учарашні спеў птушыны...
І душу грэе радасць, што ты бачыш трэцім вокам.

Нібыта дзень той й сёння там – юначы і прыгожы.
І духу не стае, каб глянуць яму ў вочы!
Быццам сястрыцы кідаюць мяне ў стог мурожны,
І я зноў лячу ў той свет – малады і мне прыгожы.

МУЗЕЙОН

Дагарэла цяпло верасня –
задымелі кастрычніка звалы,
палёў альбомы песенныя
нішчэлі ў ветраных далях.

І толькі ў залах шкляных музея
з шматлікімі пераходамі
штохвілінна з’яўляліся творы
з усё новымі сюжэтамі-дзеямі...

Вось там – які ж гэта геній боскі,
якою тварыў ён сілай бясконцай,
каб такі дзень на захадзе сонца,
што канчаўся над гэтаю вёскай,
так намаляваць, як ніхто, праўдзіва?..

Ды нечакана, бы з адкрытага неба,
нейкі мужык, лоб падняўшы высока,
увайшоў у зал са сваім тварэннем:
“Вечар і конь з торбай аброку”, –
І на выставе згасла сонца глыбока.

І празвінела малітва сапранам,
быццам цягнулі пэндзлем па сценах,

быццам сляпы піянісіма-п’яна
зноў маляваў ночы няўлоўнае цела, –
каб твор з галярэі вынесці досвіткам-рана.

***

Дыхнула холадам надвор’е ,
Нібы пайшоў сняжок і трэск-мароз,
як бы ў адным сабралася іх трое
і кожны сам сабе пацíху рос.

З’явілася завейчыха-адліга
і грыбасей прайшоў, і зноў зіма.
«Аяй, – крычалі людзі, – што за ліха!
Няроўна дзеіць Бог, аднак!”

Ўсяго таго было так многа,
што я пайшоў дадому нацянькі,
таму што й нештавата чухаліся дзве рукі
і ногі не хацелі слухацца дарогі.

“І вы мне кажаце, што вы старыя,
І гадзікаў вам, кажаце, не менш за сто,
Натоптаны, нажытыя і ледзь жывыя?..
Не так, – гаворыце – як у кішэнях тыя?
Ім добра! Што ім, дзецям! Марадзёры ж во”.

І я спыніўся, прысаромлены, няміла,
Здумеканы такой знаходкаю да слёз:

Раптам нас трое йшло гэтаю часінай
І кожны з нас перажываў свой лёс.

Няўжо ва ўсім, што ўнізе й нада мною
вяршыць свой лад хаос – разваліны адны?
Нат ногі-старцы й рукі-пестуны
нясуць свой цяжкі крыж пад юнай галавою?

Рыс. Уладзіміра Правідохіна

***

А музыкант іграе на гармоні,
загледжаны ў вячэрнія нябёсы,
заслуханы ў ног топанне-крунтосы
і як у ім сляза з даўніной гамоняць.

І музыкант заслуханы ў гармонік,
то ўлева цягне мех, то назад яго пускае
і доўгую хвіліну зноў сабе ён мроіць,
як калісь было – і ён каханы быў і закаханы.

А музыка сама жыла у ім і не згасала,
у гэтым ціхім, нетаропкім чалавеку –
ў якім краса была і ніць спамінаў дарагая
і нязбытнае – чым жыццё палоніць нас аднекуль.

ДЗІЧКА

Сонца скоса то глядзела,
то хавалася за хмары
і чырвонаю кудзеляй
наганяла страх намарна.

Потым зноўку, адпачыўшы,
сыпала ў прыпол ім грушы
з польнай грушы, што, магчыма,
і не дзікаю была, не раўнадушнай…

І паўсюль, як кінуць вокам,
толькі поле-жыта, жыта-поле...
Як разбеглася жыццё навокал!
Колькі вольнасці, раздолля!

Назбіраўшы груш, стаялі
ў цішыні палёў рухомых,
як бы ў вечным гуле-хвалі...
Не хацелася ісці дадому.

***

Якая асіметрыя паўсюль:
як сэрца пераціснутае шчымам
у свеце бездакорнае красы,
і неба сінь і рухомыя лясы
ляжаць на возеры расы,
а яснасці – не болей на вярсту.

Нібыта недзе ёсць жывыя –
адвернешся – у хаце пуста
і нікога за дзвярыма.
Здаецца, падаеш ў чужыя мроі –
Нібыта ў свеце Гойі.

О, каб было калі спакойным тое мора
і каб па ім прайсці сухой нагою...

***

не пішуцца оды Жыццю
не ствараюцца гімны Богу
не ткуцца малітвы Хрысту

замоўкла ідэя Раю
замылена тэма Дабра
заглохлі матывы Лёсу

знявечаны першы Рым
ніводнай няма Візантыі
маўклівыя сэнсы Нябёсаў

як лёгка ўсім існаваць
перад няўхільным сыходам

жыцця яшчэ пару хвілін –
і да таго, што табою было,
не дакінеш і не адымеш нічога

***

“Калі цябе будуць пужаць,
страшыць, лякаць у змроку
страхотнай савой, ваўкалакам,
шэрхным шорганнем крокаў –
не бойся, не трэба плакаць –
ідзі на прамень, які я трымаю ў руках.

Калі разгубішся ў чужых краях
сярод натоўпу ля вежы вавілонскай,
і здасца, што ты зусім бездапаможны,
і дзень не ўзышоў вышэй за хмары,
і што заснула музыка ў пrasторах –
не падай духам, не ўсё так марна –
на агеньчык ідзі, ён свеціцца ў маіх руках”...

Няпэўнага дня, між густога лісця
зноў праменьчык заззяў – і не гас,
не знікаў, не шукаў сабе выйсця,
ў дарогу не клікаў, як тое было не раз,
як бы сам сябе трымаў у руках,
каб не сказаць, што было б, калі б жа было,
калі б жыццё было бяскрайнім...

– Насця, я бачу тваё святло... І я тут,
і рады, што ты побач са мною. Такая...

***

Як добра быць падлеткам –
навокал міласць лета,
як у гасцёўні свету.

І неба без аблокаў,
і беды ўсе далёка –
жыццё перад табою!

Бяжыш у існаванне,
калышашся ў хаценнях,
яшчэ не бачыш ценяў.

І раптам – сцены, сцены,
паўсюль і пакрыёму,
свядомасці невядомыя.

І на знаёмай дарозе,
дзе быў, здавалася ж, госцем –
як сам не свой ты ягамосцем.

Здалёку чуеш: птушкі-дзеці
у кронах свету зноў шчабечуць –
а свайго кароткага лета
яны й не прыкмецяць....

***

Ты – маладая!
І смерць твая, як і ты,
яшчэ маладая.
І ёй – быць дзяўчынай,
жанчынай, а, можа, бабуляй!
Або Эўрыдыкай ці заўсёднай Гаргонай.
І ёй – існаваць пры табе,
з табой, у табе –

Любі жыццё ў сабе,
людзей любі
і свет любі, святло ў сабе –
як святыя падарункі!

Не зрабі неразважлівы крок,
не падумай думку ліхую,
не спатыкніся!
Бо яна – побач!
Заўжды пры табе,
з табой,
у табе.
І л*ю*біць цябе сваёй,
нетутэйшай і неадчэпнай,
любоўю.

Твая перамога – што ты маладая!
І ў сваёй любові
можаш стаць несмяротнай!

І смерць твая пры табе
захоча быць такой жа –
бо куды ёй дзецца!

ЭСКІЗ

Ізноў вясна расла і мазурку побач йгралі і цвілі
дзяўчаты без панчох на доўгіх вуліцах шаўковых.
Насустрач йшлі букеты хлапчукоў раздзетых
з красатосцяю сваіх спеўных лёсаў.

У тым палоне ўсе былі навокал блізка.
І маўчанне іхняе слухала сваё маўчанне,
аб чым яно без слоў маўчала годы ў даспяванні –
аб непаўторным калыханні закаханых.

Вясну пілі з уздыхам, ўжо бы па-жаночы,
у дзень такі акрылена-святочны.
І цень ад радасцяў высокіх
фіранку варушыў у спальні адзінокай.

***

Жывецца як бы ў свеце, нібы за яго мяжою,
за якім ужо не ходзяць людзі –
і далёкая адна душа ідзе за мною...

О, нарысуй мяне, калі рука рысуе,
і ўспомні ўслых мяне, калі не помніш,
і назаві забытыя трыкроць імёны.

І прачытай балючыя назовы,
якія, як каменьчыкі, ляжаць у жмені,
і адгукнуцца зноў жывыя дзеясловы.

СТАЖАРЫ

1

Калі бацькі пакінулі свой дом –
зацішны наш куток, абжытае гняздо,
святое месца пад бусліным небам,
ах, Божа мой, мянялася наўкол усё...

Калі ўехалі ў свет даўно вядомай
Вавілонскай вежы –
свет мноства і жуды-бязмежжа,
дарог у нікуды, чужых, варожых,
у змрочныя пячоры, петлі, норы,
з якіх і выхад – лабірынтаў змора.
Я стаў амаль сабе чужы...

2

Пабудзь яшчэ пры мне, мой часе даражоны,
і пасядзі з бутэлькай малака
і лустай мамінага хлеба...

Над вязам нашым чуліся павевы-скрыкі
маіх радасцей непералётных, невялікіх.

3

Як цені ад’езду ляглі, так і ляжалі
на вачах, руках і на душы.
Былі шчэ дома, але кожны жыў ўжо ўзварушна.

Паверх усіх задумна тата
сказаў углыб, нібыта скрушна:
– Ні аглядацца не трэба, ні плакаць!
Над намі ж будуць нашыя Стажары...

А мне здалося, што ён кажа
пра спачуванне нам і тую жаласць,
якою, калі хто ад’язджаў куды адсюль,
як родных шкадавалі.
І тое слёзнае усім нам стаў я паўтараць:
Над намі жаліцца будуць
сотнямі жаляў... –
нібыта я рады.

4

У новым свеце
я не ўзлюбіў сябе.
У новым свеце –
быў адужаны маной
і жыў, адлюдак, не сваім грахом.
А цела маладое, як страла ў палёце,
напамінала кожны дзень:
а ў чым твая віна,
што аддаеш яго на згін
у пройме светлых юных дзён?

Здавалася, што высахлі усе крыніцы лёсу,
паўсюль разваліны, ашчэпкі долі
і непарушнае маўчанне высяў.

5

І голас быў, як быццам мой, знявольны:
а шлях твой бегчы будзе ў сотнях
жаляў і заўсёды праз таросы.

І лягчэй не будзе аніколі!
Спадзявайся на сябе, юнача... і маліся!

6

О, непаўторны цуд жыцця!
Зямлі дарунак і нябёсаў!
Яно – як сонны верш лірычны!

Ці то метафараў у ім – хоць адбаўляй,
Ці то адзін такі балючы клічнік?

ПРЫВІДЫ

Як нехадою амега йдзе...
нешумліва-гаючым павевам,
нібыта дзень выходзіць з ранку
шчылінамі вуліц здуменных –
і гарадскіх не чутно хваласпеваў,
даўно замоўклі весяў калыханкі.

Не хіляцца песні да песняў
і хараство не ляціць да дабра,
час як дым гусцее вакол, нібыта імгла,
і гронкі болю – чырвонай чарэшняй.

Хутка кончыцца непрацяглы працяг
і масты будуць разведзены...

Хоць здаецца, што ты ўсё яшчэ
ў сярэдзіне жыцця, бы ў гасцях,
і лёсу твайго плюскае яшчэ
толькі пачатак сярэдзіны.

***

Раней было ціха і добра, і светла –
Хадзілі з вядром са студні набраць жывой вады,
Пад вечар чаромха варыла салодка-церпкі дым,
Нячутна мяняліся ў кужаль дні на двары ў гады.

У нашай ваколіцы пахла свежым жыццём,
Жыццё пачыналася ў нашай ваколіцы.
Куды ні глянь, паводкай яно цякло вакол,
Даткні зямлі рукой – і тут жа яно і народзіцца.

Сцежкай ідзём па вечна прыгожым жыцці,
Топчам яго і ў абдымкі ягоныя падаем,
І ссем няшчадна грудзі яго ўпрыціх,
Шчаслівыя дзеці, жыццю дараванаму радыя.

Аднак да донца вылюбіць нам яго немагчыма –
Яно як сфінкс глядзіць на нашае жыццё
І бачыць нас жа толькі нашымі ўлюбёнымі вачыма,
Але ў свае абдымкі цёплыя бярэ нас
усяго на пару дзён.

НАЧНАЯ СЛУЖБА

Як і ўчора, Ноч на фартэпіяна кладзецца.
Зноўку музыкай станецца яна для сябе самое.
Клавішы маўчаць, але Ночы гарачае сэрца –
І адусюль незлічоныя тоны клавесінавым роем:
Нібы накцюрны Шапэна, нібы ягоныя скерца...

Народжана Ночкай пад марш Мендэльсона,
Любіла ўсё ж згукі мінора і піянісіма мелас,
Малера сыходы ў паўсонне, з яго калыхлівай красою,
І апаўночы ўлюбёны канцэрт для віяланчэлі –
Да першых пеўняў. А потым – на Дзень яна
глядзела звысоку.

***

Светлае нешта наўкола – і тут
і там, дзе асака адна і багун,
дзе грэецца дзень на начным баку,
дзе цёплая ціш аблокі над лесам спыняе.
Нешта жывое і неназванае плешча ў вадзе,
над полем плыве няспынным гудзеннем,
кладзецца ў разоры ўзаранай душы
і, здаецца, нейкая добрая фея цябе вядзе
з гасціны як бы да крэўных у госці
па краіне знаёмай, якой няма нідзе –
каб убачыў, адчуў, што жыццё
жыве ў харавой у нас прыгажосці.
І прыгажосць тая – святыня яе!

***

У далячынях нам невядомых,
У непражытых намі даўнотах
Для вуха ў тых цішынях музычна-рухомых
Ёсць згадкі пра пячатку духа.

Калі Бог свет тварыў, пачаўшы з уверцюры,
Ён меў жа восем толькі нотаў.
Ды нам пакінуў усю партытуру
Зямных трагедый і нятленных ўзлётаў.

А мы няспынна чытаем з той боскай галаграмы
Тое, чаго ў ёй быць не можа, – апошнюю актаву.

***

Нарэшце ліст пішу сабе,
каб выказаць боль свой бязмоўны
толькі на гэтай мове,
бо няма ўжо каму распавесці болей...

У кожны дзень гляджу, як у воўчае вока –
Сёння адтуль які зазірне ка мне стражнік,
Каб зноў бразнуць ключамі, нібы з палёгкай?..

Бо ён, відаць, таксама тутэйшы, сярмяжнік,
але стаім мы па іншы бок клямкі,
з рознымі душамі і вачыма...

....

Ды што я пішу? Чаму столькі жалю?
І да каго ён, той жаль, з якой прычыны?

Ці таму, што брамай і мяне зачынілі?
Ці таму, што я і мой стражнік –
з тых самых скрыжаляў?

НАЦЮРМОРТ

На стале ні вады, ні ежы.
Птушынна-раслінная ціша
Ды яблык і нож, які яго разрэжа,
І ад рукі – сцяжыначка верша...

І раптам – верш зноў не пішацца,
Бяжыць ад таго, хто піша...
У флаконе пялёстак даткне-ўскалыша
І знікне, бы не ў час свой з’явіўся.

Змест

Рэдактар
Галіна Тварановіч

Тэхнічны рэдактар
Павел Відоўскі

Графічнае афармленне
Андрэй Грабоўскі

Праект вокладкі
Янка Дубіцкі

Выдадзена за кошт сродкаў фірмы
ARES

ISBN 987-83-7657-405-9

Nr 112

Wydawnictwo PRYMAT. Mariusz Śliwowski
ul. Hetmańska 42, 15-727 Białystok
tel. 602 766 304; 881 766 304
e-mail: prymat@biasoft.net
www.prymat.biasoft.net